



ASIA Poliisin menettely alle 15-vuotiaista kuultaessa

KANTELU

Kantelija arvostelee oikeuskanslerille 3.6.2015 osoittamassaan kirjoituksessa poliisilaitoksen vanhemman konstaapelin menettelyä alle 15-vuotiaisiin rikoksesta epäiltyihin kohdistuvassa esitutkinnassa. Kantelijan mukaan vanhempi konstaapeli on käyttäytynyt epäammattimaisesti, asiattomasti ja lainvastaisesti käsitellessään alaikäisten asioita.

SELVITYS JA VASTINE

Poliisihallitusta on pyydetty hankkimaan kanteluasian tutkimiseksi tarpeellinen selvitys ja antamaan asiasta lausunto.

Poliisihallituksen toimittama aineisto on sisältänyt Poliisihallituksen 15.10.2015 päivätyn lausunnon ja poliisilaitoksen 31.8.2015 antaman selvityksen ja lausunnon liitteineen.

Kantelijalle on varattu tilaisuus vastineen antamiseen, mutta vastinetta ei ole annettu.

RATKAISU

Asian taustatietoja

Poliisilaitokselle on 22.5.2015 ilmoitettu kolmen alle 15-vuotiaan tekemäksi epäillystä kunnianloukkausrikoksesta. Epäilty teko on liittynyt yläkoululuokassa tapahtuvaan kiusaamiseen. Alaikäisiä huoltajineen on kuultu poliisiasemalla asian johdosta.

Sovellettavat oikeusohjeet

Esitutkintalain (ETL) 3 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan kun alle 15-vuotiaan epäillään syyllistyneen rikolliseen tekoon, toimitetaan tarvittaessa esitutkinta sen selvittämiseksi, onko 15 vuotta täyttänyt ollut osallisena teossa. Tällöin esitutkinnassa selvitetään kunkin epäillyn osalta 1 luvun 2 §:ssä tarkoitetut seikat. Pykälän 2 momentin mukaan alle 15-vuotiaan tekemäksi epäillyn rikollisen teon johdosta toimitetaan lisäksi tarvittaessa esitutkinta 1) asianomistajan pyynnöstä teolla menetetyn omaisuuden saamiseksi takaisin tai hänen vahingonkorvausoikeutensa toteuttamiseksi; 2) menettämisseuraamuksen edellytysten selvittämiseksi; tai 3) epäiltyyn kohdistettavien lastensuojelutoimenpiteiden tarpeen tai muun epäillyn etuun liittyvän selvittämistarpeen vuoksi. Esitutkinta voidaan 2 momentin 3 kohdassa tarkoitetussa tapauksessa toimittaa, vaikka asianomistajarikoksen asianomistaja ei ole esittänyt 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua vaatimusta.

ETL:n 4 luvun 9 §:n mukaan kun henkilöön kohdistetaan esitutkintatoimenpiteitä, hänelle on mahdollisimman nopeasti ilmoitettava hänen asemansa esitutkinnassa. Tällainen ilmoittamisvelvollisuus koskee myös asemassa tapahtuneita muutoksia. Henkilöä voidaan kohdella esitutkinnassa kuultavana, jos hänen asemansa on epäselvä.

ETL:n 7 luvun 10 §:n mukaan kuulusteltavalle on ennen kuulustelua ilmoitettava hänen asemansa esitutkinnassa, hänen oikeutensa pyytää kuulustelutodistaja paikalle ja hänen kielelliset oikeutensa. Rikoksesta epäillylle on ennen kuulustelua yksilöitävä teko, josta häntä epäillään. Epäillylle on lisäksi ilmoitettava hänen oikeuksistaan siten kuin 4 luvun 16 §:ssä säädetään, jollei ilmoitusta ole jo aiemmin tehty. Epäillylle on ennen kuulustelua ilmoitettava oikeudesta vaieta ja olla muutoinkin myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen, vaikka ilmoitus tästä oikeudesta olisi jo aiemmin tehty. Epäillylle on ennen kuulustelua ilmoitettava myös oikeudesta käyttää valitsemaansa avustajaa ja siitä, milloin hänelle voidaan määrätä puolustaja, vaikka ilmoitus näistä oikeuksista olisi jo aiemmin tehty, ellei uudelleen ilmoittaminen ole ilmeisen tarpeetonta.

ETL:n 9 luvun 1 §:n mukaan esitutkintatoimenpiteestä on laadittava pöytäkirja tai tehtävä merkintä muuhun asiakirjaan, jollei erikseen laissa muuta säädetä. Kuulustelusta laaditaan kuulustelupöytäkirja kuulusteltavan käyttämällä suomen tai ruotsin kielellä. Luvun 2 §:n mukaan heti kuulustelun päätyttyä on kuulustelupöytäkirja annettava kuulustellun tarkastettavaksi. Tarkastaminen voidaan toimittaa kuulustelukertomuksen ja kuulustelupöytäkirjan tietojen ääneen lukemisella kuulusteltavalle, jos se on asian laatu ja laajuus huomioon ottaen asianmukaista. Kuulustellulta on tiedusteltava, onko hänen kertomuksensa kirjattu oikein. Kuulustelupöytäkirjaan on merkittävä kuulustellun pyytämät asiaankuuluvat lisäykset ja korjaukset. Kuulustelupöytäkirjaa ei saa muuttaa sen jälkeen, kun kuulusteltu on sen tarkastanut ja pyydyt korjaukset ja lisäykset on tehty.

Arviointi ja johtopäätökset

Kuulusteltaville heidän asemastaan ilmoittaminen ja kuulusteltaville tehtävät muut ilmoitukset

Kantelija on arvostellut poliisin menettelyä muun muassa siltä osin, ettei alle 15-vuotiaille kuulusteltaville ole ilmoitettu heidän asemaansa esitutkinnassa.

Nyt kyseessä olevassa tapauksessa asiassa on tehty rikosilmoitus, jonka poliisi on kirjannut ja määritellyt siinä yhteydessä asiaosaisten aseman. Tämän jälkeen rikollisesta teosta epäillyt ja heidän huoltajansa on kutsuttu poliisiasemalle kuultaviksi tarkoituksena selvittää rikollista te-

koa. Poliisilaitoksen lausunnon mukaan kyseessä ei enää siinä vaiheessa voi olla ETL:n 7 luvun 20 §:ssä tarkoitettu alustava puhuttelu, vaan kyseessä on ETL:n 7 luvussa tarkoitettu kuulustelu. Vanhempi konstaapeli on käyttänyt selvityksessään kantelun kohteena olevasta epäiltyjen käynnistä poliisiasemalla ilmaisua kuuleminen ja ilmaissut käsityksensä, että ETL:n 7 luvun 10 §:n mukaiset ilmoitusvelvollisuudet eivät koske kuulemista.

Poliisihallitus toteaa näkemyksensä, että alaikäisen rikollisesta teosta epäillyn poliisilaitokselle sovittuun tilaisuuteen huoltajan kanssa kutsuminen ja saapuminen luo oletettaman kuulustelun toteuttamisesta. Kuulustelemista voidaan arvioida esitutkintatoimenpiteenä. ETL:n 4 luvun 9 §:n mukaan kun henkilöön kohdistetaan esitutkintatoimenpiteitä, hänelle on mahdollisimman nopeasti ilmoitettava hänen asemansa esitutkinnassa. Yhdyn Poliisihallituksen näkemykseen siitä, että kuulusteltaville olisi tullut ilmoittaa heidän asemansa esitutkinnassa mahdollisimman nopeasti.

Kuten Poliisihallituskin toteaa, koska osapuolten kertomukset asemasta ilmoittamisesta eroavat toisistaan, on tässä yksittäistapauksessa mahdotonta arvioida tarkemmin ilmoitusvelvollisuuden täyttämistä ja ilmoittamisen asianmukaisuutta.

Kantelijan mukaan kuulusteltaville ei ole asianmukaisesti ilmoitettu heidän oikeudestaan pyytää avustaja tai todistaja paikalle, eikä epäillyn oikeudesta olla myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen. Selvityksensä mukaan vanhempi konstaapeli ei ole kertonut kuulusteltaville ETL:n 7 luvun 10 §:n velvoittamia seikkoja, koska tapauksessa ei ole ollut kyse rikoksen tutkinnasta, vaan rikollisen teon tutkinnasta. Esitutkintalain mukaiset ilmoitusvelvollisuudet ja niihin liittyvät oikeudet kuuluvat kaikille epäillyille riippumatta siitä, epäilläkö heitä rikoksesta vai rikollisesta teosta. Kuulusteltaville olisi näin ollen tullut ilmoittaa heidän edellä mainituista oikeuksistaan.

Kuulustelupöytäkirjan antaminen kuulusteltavien tarkastettavaksi

Kantelija arvostelee kirjoituksessaan poliisia lisäksi siitä, että kuulustelupöytäkirjaa ei annettu kuulusteltavien tarkistettavaksi.

ETL:n 9 luvun 1 §:n mukaan esitutkintatoimenpiteistä on laadittava pöytäkirja tai tehtävä merkintä muuhun asiakirjaan, jollei erikseen laissa muuta säädetä. Kuulustelusta laaditaan kuulustelupöytäkirja. Luvun 2 §:n mukaan heti kuulustelun päätyttyä on kuulustelupöytäkirja annettava kuulustellun tarkastettavaksi. Tarkastaminen voidaan toimittaa kuulustelukertomuksen ja kuulustelupöytäkirjan tietojen ääneen lukemisella kuulusteltavalle, jos se on asian laatu ja laajuus huomioon ottaen asianmukaista.

Vanhemman konstaapelin selvityksen mukaan kuulustelupöytäkirjaa ei tapauksessa laadittu, koska katsottiin, että kyse oli ainoastaan kuulemisesta, ei kuulustelusta. Asianosaisten kertomukset oli kirjattu rikosilmoituksen ilmoitusosaan, josta niitä ei vanhemman konstaapelin selvityksen mukaan voitu tutkinnallisista syistä antaa kuulusteltaville tai heidän huoltajilleen tarkastettavaksi.

Poliisihallitus ilmoittaa lausuntonaan, että huolimatta siitä, että varsinaista kuulustelupöytäkirjaa ei tapauksessa ole laadittu, ilmoitusosaan kirjattu kuulustelukertomus olisi ETL 9 luvun 2 §:ssä säädetyllä tavalla ainakin tullut lukea ääneen kuulusteltavalle, jotta tämä olisi voinut asianmukaisesti varmistua kirjausten oikeellisuudesta ja tarvittaessa korjata niitä. Yhdyn Poliisihallituksen kantaan siitä, että asianosaisten ETL:n mukainen oikeus kuulustelupöytäkirjan tarkastamiseen ei ole nyt kyseessä olevassa tapauksessa toteutunut.

Kantelijan esittämän arvostelun osalta muutoin viittaa asiassa annettuihin selvityksiin ja lausuntoihin.

Toimenpiteet

Saatan poliisilaitoksen ja vanhemman rikoskonstaapelin tietoon edellä esittämäni näkemykset esitutkintalain soveltamisesta alle 15-vuotiasta kuulusteltaessa. Jäljennös päätöksestäni lähetetään tiedoksi Poliisihallitukselle.

Kantelu ei anna aihetta muihin toimenpiteisiini.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Kimmo Hakonen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Henna-Riikka Välinen

OIKEUSKANSLERINVIRASTO
